

Sygn. akt VI A Ca 1113/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Teresa Mróz (spr.)

Sędzia SA – Marzena Miąskiewicz

Sędzia SO del. – Marian Kociotek

Protokolant: sekr. sądowy Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 15 lutego 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Bank S.A. z siedzibą w W.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o naruszenie zbiorowych interesów konsumentów i nałożenie kary pieniężnej

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 16 kwietnia 2012 r., sygn. akt XVII AmA 214/10

I. oddała obie apelacje;

II. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI A Ca 1113/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 lipca 2010 r. nr (...) Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w punkcie pierwszym na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosowanie do art. 33 ust. 4 i ust. 6 tej ustawy po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko powódce (...) Bank S.A. w W., uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust.1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, bezprawne działanie powódki polegające na zamieszczeniu obligatoryjnych postanowień umowy o kredyt konsumentki odnoszących się do zasad i terminów spłaty kredytu, opłat i prowizji oraz innych kosztów związanych z udzieleniem kredytu, informacji o pozostałych kosztach, do zapłaty których zobowiązany jest konsument w związku z zawartą umową, informacji o skutkach przedterminowej spłaty kredytu przez konsumenta, informacji o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy, w tym o kosztach upomnień lub wezwań do zapłaty, kosztach sądowych i postępowania egzekucyjnego w załącznikach do umowy o nazwach „Harmonogram spłat”, „Tabela opłat i prowizji”, „Informacja o wysokości kosztów

sądowych i postępowania egzekucyjnego”, a nie w umowie „Umowa o pożyczkę”, co stanowi naruszenie art. 4 ust. 2 pkt 3, 5, 8, 10, 13 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim i nakazał zaniechanie jej stosowania.

W punkcie II. decyzji na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosowanie do art. 33 ust. 4 i 6 powyższej ustawy po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko powódce, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów bezprawne działanie powódki ;polegająca na zamieszczeniu we wzorcu umów pod nazwą „Umowa o pożyczkę” postanowienia, które narusza art. 14 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych tj.: „Pożyczkobiorca wyraża zgodę na przekazanie przez Bank informacji stanowiących tajemnicę bankową 1) biurom informacji gospodarczej, działającym na podstawie ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych” i nakazał zaniechanie jej stosowania.

W punkcie III decyzji na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i paragrafu 2 pkt 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów pozwany nałożył na powódkę karę pieniężną w wysokości 374.341 zł z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w pkt I decyzji, nałożył również na powódkę karę pieniężną w wysokości 155.975 zł z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanych w punkcie II decyzji.

Pozwany ponadto obciążył powódkę kosztami postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów opisanych w punkcie I i II decyzji.

O decyzji powyższej odwołanie wniosła powódka. Zaskarżając decyzję w całości powódka zarzuciła Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

1. naruszenie paragrafu 1 pkt 6 oraz paragrafu 5 ust. 1 i 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jak również art. 33 ust. 4, 5 i 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z dnia 16 lutego 2007 r. poprzez prowadzenie postępowania nie należącej do właściwości miejscowej delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Ł. pomimo braku stosownego przekazania sprawy przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w rozumieniu art. 33 ust. 4 i 5 u.o.k.k. oraz pomimo tego, że zarzucane praktyki dotyczyły całego rynku krajowego w rozumieniu paragrafu 5 ust. 2 rozporządzenia, co doprowadziło do nieważności zaskarżonej decyzji (art. 156 § 1 pkt 1 k.p.a.),
2. naruszenie art. 4 ust. 2 pkt 1-13 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim i w zw. z art. 10 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG, jak również art. 22 w zw. z art. 2 Konstytucji RP, poprzez uznanie, że przepis art. 4 ust. 2 pkt 1-13 ustawy o kredycie konsumenckim może być rozumiany jako nakładający na bank obowiązek zamieszczenia wszelkich wskazanych w tym przepisie danych we wzorcu umowy kredytu konsumenckiego, a nie w załączniku do tego wzorca lub doręczanym wraz z tym wzorcem regulaminie kredytowania,
3. naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1-13 u.k.k. poprzez uznanie, że nie zamieszczenie w umowie o kredyt konsumencki wszystkich postanowień, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 1-13 u.k.k. może być naruszeniem obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji w sytuacji, w której postanowienia te zostały w załącznikach do wzorca umowy doręczanych konsumentowi przed zawarciem umowy,
4. naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. poprzez uznanie, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów może być nie zamieszczenie w umowie o kredyt konsumencki wszystkich postanowień, o których mowa w art. 4

pkt 1-13 u.k.k. w sytuacji, w której wskazany przepis nie zawiera jasnego i nie budzącego wątpliwości nakazu w tym przedmiocie, a postanowienia te zostały zamieszczone w załącznikach do wzorca umowy doręczanych konsumentowi przed zawarciem umowy,

5. naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. w zw. z art. 4 ust. 2 pkt 3 u.k.k. poprzez uznanie, że bank nie zamieścił we wzorcu „Umowy o pożyczkę” informacji o zasadach i terminach spłaty kredytu, pomimo tego, że informacja taka znalazła się w indywidualnie uzgadnianym z konsumentem załączniku do „Umowy o pożyczkę” będącym jego integralną częścią i odrębnie podpisywanym przez konsumenta,

6. naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. w zw. z art. 4 ust. 2 pkt 5 u.k.k. poprzez uznanie, że bank nie zamieścił w umowie warunków zmiany opłat i prowizji pomimo tego, że informacja taka jest zawarta w paragrafie 6 ust. 4 wzorca „Umowy o pożyczkę”,

7. naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. w zw. z art. 4 ust. 2 pkt 8 u.k.k. poprzez uznanie, że nie zamieścił we wzorcu „Umowy o pożyczkę” wszystkich kosztów, do zapłaty których konsument jest zobowiązany w związku z umową kredytu pomimo tego, że informacja o tych kosztach jest określona we wzorcu „Umowy o pożyczkę”,

8. naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. w zw. z art. 4 ust. 2 pkt 10 u.k.k. poprzez uznanie, że bank nie zamieścił we wzorcu „Umowy o pożyczkę” informacji o uprawnieniu i skutkach przedterminowej spłaty kredytu przez konsumenta pomimo tego, że taka informacja została zawarta w paragrafie 4 ust. 2 wzorca „Umowy o pożyczkę”,

9. naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. w zw. z art. 4 ust. 2 pkt 13 poprzez uznanie, że bank nie zamieścił we wzorcu „Umowy o pożyczkę” informacji o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z nie wykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy, w tym o kosztach upomnień lub wezwań do zapłaty, kosztach sądowych i postępowania egzekucyjnego pomimo tego, że informacja taka została zamieszczona w paragrafie 5 ust. 5 wzorca „Umowy o pożyczkę” oraz uszczegółowiona w załączniku do wzorca „Umowy o pożyczkę”,

10. naruszenie art. 385 § 2 zd. 2 k.c. w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. i w zw. z art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych poprzez błędne uznanie, że postanowienie paragrafu 10 wzorca „Umowy o pożyczkę” upoważniało bank do przekazania informacji wskazanym w nim podmiotom w szerszym zakresie niż wynika to z przepisów ustawy, podczas kiedy prawidłowa wykładnia tego postanowienia prowadzi do wniosku, że bank mógł przekazać jedynie informacje w zakresie wskazanym w ustawie,

11. naruszenie art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k. poprzez nałożenie kar pieniężnych w sytuacji, w której nie doszło do naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. oraz naruszenie art. 111 u.o.k.k. poprzez uznanie, że kryteria wskazane w tym przepisie uzasadniają nałożenie kary w wysokości zastosowanej przez organ pomimo tego, że prawidłowe zastosowanie tych kryteriów prowadzi do wniosku, że nałożona kara jest rażąco wysoka.

W konkluzji odwołania powódka wniosła o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości, ewentualnie o jej zmianę w całości w ten sposób, że nie uznaje się wskazanych w uzasadnieniu decyzji działań za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów. Powódka ponadto wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów – z zeznań świadków K. W. – menedżera do spraw pożyczek z Departamentu Rozwoju Bankowości Detalicznej i B. K. - eksperta do spraw compliance z Departamentu Prawnego i Wsparcia Władz na okoliczność praktyki doręczania konsumentom wzorca „Umowy o pożyczkę” wraz z załącznikami przez podpisanie przez niech umowy kredytu konsumenckiego, faktu uzgadniania z klientem harmonogramu spłaty oraz faktu podpisywania harmonogramu przez klienta, kręgu klientów, do których znajdowała zastosowanie zakwestionowana dokumentacja następnie dopuszczenie dowodu z dokumentów - wzorca „umowa o pożyczkę”, wzorca „tabela (...) Banku S.A. dla klientów Indywidualnych”, wzorca „Harmonogram spłat pożyczki/kredytu”, wzorca „Informacja o wysokości kosztów sądowych i postępowania egzekucyjnego”, „wyjaśnień w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów” na okoliczności ich treści oraz z dokumentu – sprawozdanie finansowe banku za rok 2009 – na okoliczność wyników finansowych banku w roku 2009 i w latach poprzedzających.

Pozwany wniósł o oddalenie odwołania w całości.

Wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uchylił zaskarżoną decyzję w punkcie I oraz w punkcie III pkt 1, oddalił odwołanie w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania.

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu Okręgowego:

Powódka (...) Bank S.A. w W. prowadzi działalność gospodarczą polegającą między innymi na udzielaniu kredytów konsumenckich. W obrocie z konsumentami powódka posługiwała się wzorcem umowy pod nazwą „Umowa o pożyczkę” oraz załącznikami „Harmonogram spłat”, „Tabela Opłat i Prowizji”, „Informacja o wysokości kosztów sądowych i postępowania egzekucyjnego”. We wzorcu umowy pod nazwą „Umowa o pożyczkę” powódka nie umieściła informacji odnoszących się do zasad i terminów spłaty kredytu, opłat i prowizji oraz innych kosztów związanych z udzieleniem kredytu, informacji o pozostałych kosztach, do zapłaty których zobowiązany jest konsument w związku z zawartą umową, informacji o skutkach przedterminowej spłaty kredytu przez konsumenta, informacji o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z nie wykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy w tym o kosztach upomnień i wezwań do zapłaty, kosztach sądowych i postępowania egzekucyjnego. Dane te zawarte zostały w załącznikach do umowy pożyczki.

We wzorcu umowy „Umowa o pożyczkę” powódka zamieściła postanowienie o treści „Pożyczkobiorca wyraża zgodę na przekazanie przez bank informacji stanowiących tajemnicę bankową: 1) biurom informacji gospodarczej, działającym na podstawie ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych”. Powódka w toku postępowania sądowego nie zaprzeczyła powyższej okoliczności jak również nie zaprzeczyła, że stosowała powyższe postanowienie. Wobec tego Sąd Okręgowy powyższą okoliczność uznał za udowodnioną w oparciu o przepis art. 230 k.p.c.

Ponadto Sąd ustalił również, że przychód powódki w 2009 r. z tytułu prowadzonej przez nią działalności wyniósł 605.722.861,91 zł.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie częściowo jest zasadne. Odnosząc się do zarzutów podniesionych w odwołaniu, Sąd Okręgowy stwierdził, że organem administracji rządowej właściwym w sprawach ochrony konkurencji i konsumentów jest Prezes UOKiK. Delegatury nie są organem administracji publicznej. Stanowią one zespół osób przydanych organowi administracji publicznej do pomocy przy wykonywaniu jego funkcji. Wydawanie orzeczeń w trakcie postępowania administracyjnego, jak również decyzji kończących postępowanie należy do kompetencji Prezesa a nie dyrektorów delegatur. Prezes UOKiK może powierzyć wykonywanie czynności w tym zakresie wskazanemu pracownikowi przez udzielenie mu upoważnienia. Trąka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie. W tej sytuacji bez znaczenia jest, jakie funkcje pełni pracownik w urzędzie, ponieważ nie wiąże się to z właściwością organu. Organ właściwy w sprawach ochrony konkurencji i konsumentów jest jednoosobowy i obejmuje swoją właściwością obszar całego kraju.

W dalszym ciągu Sąd Okręgowy wskazał, że odwołanie zasadne jest w zakresie punktu pierwszego zaskarżonej decyzji. Sąd powołując się na przepis art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim wskazał na formę, w jakiej umowa o kredyt konsumencki powinna być zawarta oraz elementy, jakie powinna zawierać. Sąd podkreślił, że przepis ten nie wprowadza jednak szczegółowego rozróżnienia, czy formacje te mają być zawarte w samej umowie, czy w innym stosowanym przez bank inkorporowanych do umowy wzorcu. W ocenie Sądu Okręgowego brzmienie art. 4 powyższej ustawy pozostawia bankowi swobodę w zakresie techniki kontraktowej. Istotny jest bowiem stan świadomości konsumenta w momencie zawierania umowy kredytu konsumenckiego wynikającej z treści umowy, którą podpisuje i obligacyjny charakter tych informacji. Nie ma związku z tym znaczenia, czy technicznie informacje te zawarte są w głównym tekście umowy, czy też stanowiących integralną część umowy załącznikach.

Pozwany przyznał w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, że powódka zawiera wszystkie informacje, o jakich mowa w art. 4 ustawy o kredycie konsumenckim w załącznikach do umowy w tym informacje o wysokości kredytu, opłatach, prowizjach oraz kosztach związanych z udzieleniem kredytu w tym opłaty za rozpatrzenie wniosku kredytowego oraz o przygotowanie i zawarcie umowy kredytowej, będące elementem całkowitego kosztu kredytu, warunki ich zmiany, informacje o pozostałych kosztach, do zapłaty których zobowiązany jest konsument w związku z zawartą umową, informację o uprawnieniu i skutkach przedterminowej spłaty kredytu przez konsumenta, informację o rocznej stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego oraz warunki jej zmiany, informację o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy w tym o kosztach upomnień lub wezwań do zapłaty, kosztach sądowych i postępowania egzekucyjnego.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał za zasadny zarzut naruszenia przez pozwanego art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez błędne uznanie, że powódka uchybiła obowiązkowi wynikającemu z art. 4 ust. 2 pkt 3, 5, 8, 110 i 13 ustawy o kredycie konsumenckim.

Sąd nie podzielił jednak stanowiska powódki co do niezasadności zawartego w punkcie II oraz III.2 zaskarżonej decyzji rozstrzygnięcia.

Bezzasadny jest zarzut naruszenia art. 385 § 2 k.c. w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i art. 14 ust. 1 i 4 ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych.

Sąd podkreślił, że bezsporne w sprawie jest, że powódka we wzorcu „Umowa o pożyczkę” stosowała klauzulę o treści „pożyczkobiorca wyraża zgodę na przekazanie informacji stanowiących tajemnicę bankową : 1) biurom informacji gospodarczej działającym na podstawie ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych”. Ustawa ta przewiduje możliwość przekazywania biurom informacji gospodarczej ściśle określonych informacji w ściśle określonych przypadkach. Muszą być spełnione następujące warunki: 1) zobowiązanie albo zobowiązania powstały wobec przedsiębiorcy przekazującego informację gospodarczą z tytułu umowy związanej z wykonywaniem działalności gospodarczej przez obydwu przedsiębiorców, 2) łączna kwota zobowiązań wobec przedsiębiorcy wynosi co najmniej 500 zł, 3) świadczenie albo świadczenia są wymagalne od co najmniej 60 dni, 4) upłynął co najmniej miesiąc od wysłania przez przedsiębiorcę przekazującego dane będącego wierzycielem, listem poleconym, na adres do korespondencji wskazany przez dłużnika, a jeżeli dłużnik nie wskazał takiego adresu – na adres siedziby dłużnika, wezwania do zapłaty zawierającego ostrzeżenie o zamiarze przekazania danych do biura, z podaniem firmy i adresu siedziby tego biura. Zdaniem Sądu Okręgowego zakwestionowany we wzorcu „Umowa o pożyczkę” zapis w znacznym stopniu rozszerza zakres przekazywanych informacji jak i warunki ich przekazywania. Na jego podstawie powódka może przekazywać każde informacje gospodarcze i w każdej sytuacji. Narzucanie w umowach o pożyczkę takiego zapisu godzi w sferę prywatności konsumentów, co narusza ich zbiorowe interesy. Zapis ten narusza zakaz zawarty w art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Odnośnie do zarzutu naruszenia art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Sąd uznał, że jest on zasadny w części dotyczącej kary nałożonej w punkcie III.1 decyzji, ponieważ wobec braku podstaw do stwierdzenia stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów wskazanej w punkcie I decyzji, brak było podstaw do nałożenia kary. Zasadne natomiast było nałożenie kary określonej w pkt. III.2 za stosowanie praktyki określonej w punkcie II decyzji.

Sąd Okręgowy stwierdził, że brak jest podstaw do uznania, że nałożona karta jest nadmiernie wysoka. Powódka nie wykazała, że praktyka dotyczyła jedynie wąskiej grupy klientów, nie potrafiła wskazać, ilu konkretnie klientów dotyczyła. Orzeczona kara wynosi 0,25% kary maksymalnej, co oznacza, że orzeczona została w dolnej granicy jej wymiaru. Kara ta uwzględnia wszystkie okoliczności na korzyść powódki, również współdziałanie powódki w trakcie postępowania administracyjnego. Jakkolwiek z przedłożonych dokumentów finansowych wynika strata, to jednak nie oznacza to, że powódka nie jest w stanie kary orzeczonej zapłacić. Z przedstawionych bowiem dokumentów wynika, że powódka posiada aktywa w tym również stosowne środki pieniężne.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelacje od powyższego rozstrzygnięcia wywiodły obie strony.

Powódka zaskarżyła wyrok w części oddalającej odwołanie w pozostałym zakresie, w części zasądzającej na rzecz pozwanego kwotę 500 zł tytułem kosztów opłaty sądowej oraz w części uznającej, że koszty zastępstwa procesowego pomiędzy stronami wzajemnie się zniosły.

Sądowi Okręgowemu zarzuciła naruszenie prawa materialnego – art. 385 § 2 zd. 2 k.c. w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów oraz w zw. z art. 14 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 10 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie.

W konkluzji apelacji powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie decyzji Prezesa UOKiK w zakresie punktu II, III.2 i punktu IV, ewentualnie o uchylenie lub zmianę decyzji w zakresie określonym w punkcie III.2 poprzez uchylenie w całości lub zmniejszenie wysokości kary pieniężnej.

Pozwany zaskarżył wyrok w części, w jakiej Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie i uchylił decyzję w punkcie I i III.1 oraz w zakresie punktu 3 i 4 wyroku tj. co rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Pozwany zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego:

- art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim poprzez jego błędną wykładnię w zakresie, w jakim przepis ten miał zastosowanie do ustalenia stosowania przez powódkę niedozwolonej praktyki i nałożenia z tego tytułu kary pieniężnej, co polegało na niewłaściwym przyjęciu, że brzmienie tego przepisu pozostawia bankowi swobodę w zakresie techniki kontraktowej i pozwala na umieszczenie istotnych elementów umowy pożyczki w załącznikach do umowy, a nie w głównym dokumencie umowy,

- art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim poprzez nie zastosowanie go w sprawie w sytuacji, gdy decyzja Prezesa UOKiK nakazywała zaniechania stosowania niedozwolonej praktyki, a zatem do oceny zachowań powódki należało zastosować także przepis prawa, który obowiązywał w dacie wydania wyroku,

- art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 tej ustawy poprzez ich nie zastosowanie w sytuacji, gdy w sprawie występowały przesłanki obciążenia powódki karą pieniężną z tytułu praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na sporządzaniu umów o pożyczkę z konsumentami niezgodnie z prawem.

Ponadto pozwany zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie przepisów prawa procesowego:

- art. 316 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie przy wydawaniu wyroku stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy,

- art. 232 zd. 2 k.p.c. poprzez nie dopuszczenie z urzędu dowodów na okoliczność sposobu zawierania przez powódkę z konsumentami umów o pożyczkę po wejściu w życie ustawy z 12 maja o kredycie konsumenckim,

- art. 98 i 100 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie tj. uznanie, że w rozpatrywanej sprawie uzasadnione było wzajemne rozdzielenie między stronami kosztów sądowych oraz wzajemne zniesienie między stronami kosztów zastępstwa procesowego.

W konkluzji apelacji pozwany wniosł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o jego zmianę w punkcie pierwszym poprzez oddalenie odwołania powódki w całości oraz uchylenie punktu trzeciego wyroku, a w zakresie punktu czwartego poprzez zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Obie apelacje jako pozbawione uzasadnionych podstaw prawnych podlegają oddaleniu.

Odnosnie do apelacji powódki stwierdzić należy, że stosownie do art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych wierzyciel może przekazać do biura informacje gospodarcze o zobowiązaniu dłużnika będącego konsumentem wyłącznie wówczas, gdy są spełnione łącznie następujące warunki: 1) zobowiązanie powstało w związku z określonym stosunkiem prawnym, w szczególności z tytułu umowy o kredyt konsumencki oraz umów, o których mowa w art. 187¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.⁵⁾), 2) łączna kwota wymagalnych zobowiązań dłużnika będącego konsumentem wobec wierzyciela wynosi co najmniej 200 złotych oraz są one wymagalne od co najmniej 60 dni, 3) upłynął co najmniej miesiąc od wysłania przez wierzyciela listem poleconym albo doręczenia dłużnikowi będącemu konsumentem do rąk własnych, na adres do doręczeń wskazany przez dłużnika będącego konsumentem, a jeżeli nie wskazał takiego adresu - na adres miejsca zamieszkania, wezwania do zapłaty, zawierającego ostrzeżenie o zamiarze przekazania danych do biura, z podaniem firmy i adresu siedziby tego biura.

Artykuł 2 ust. 1 pkt 2 i 4 ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych określa, jakie dane dotyczące osoby fizycznej oraz jakie informacje dotyczące zobowiązania pieniężnego stanowią informację gospodarczą w rozumieniu powyższej ustawy. Rację ma powódka twierdząc w uzasadnieniu apelacji, że kluczowe znaczenie w sprawie ma art. 14 ust. 1 i 2, a we wcześniejszym brzmieniu art. 7 ust. 2 i 5 oraz art. 8 ust. 1, 2 i 4 ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych. W niniejszej sprawie zakwestionowane postanowienie zawiera bardzo ogólne określenie „tajemnica bankowa”, które obejmuje znacznie szerszy zakres informacji aniżeli te, o których stanowi art. 2 ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych. Samo odesłanie w treści zakwestionowanego postanowienia do ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych nie oznacza, jakby chciała tego powódka, że dotyczy ono jedynie informacji, o jakich mowa w art. 14 i 2 ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych oraz, że tylko takie informacje powódka mogłaby przekazać. Odmiennego wniosku nie da się wywieść z treści kwestionowanego postanowienia. Pożyczkobiorca wyrażając zgodę na przekazywanie informacji stanowiących tajemnicę bankową biurom informacji gospodarczej działającym na podstawie ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych, zgodnie z treścią przedmiotowego postanowienia w istocie rzeczy nie ma wiedzy, jakich informacji zgoda ta dotyczy. Bez znaczenia dla oceny zakwestionowanego postanowienia pozostaje stwierdzenie powódki, że treść art. 2 i 14 ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych ogranicza bank co do informacji, jakie mogą być udostępniane, jak również, że nawet gdyby przyjąć, że postanowienie to upoważnia bank do przekazania informacji gospodarczych szerszego zakresu niż wymieniony w art. 14 ust. 1 i 2 powyższej ustawy, to biuro i tak nie mogłoby, stosownie do art. 14 ust. 4 takich informacji przyjąć.

Powódka jednak nie dostrzega istoty zakwestionowania przez pozwanego przedmiotowego postanowienia. Postanowienie to mianowicie nie udziela konsumentom pełnej i rzetelnej informacji. Oczywiście należy zgodzić się, z powódką, że analiza przepisów regulujących udostępnianie biurom informacji gospodarczych powinna prowadzić do wniosku, że ograniczają one powódkę co do treści przekazywanych informacji jak również, że biuro ma obowiązek odmówić przyjęcia informacji wykraczającej poza te określone w art. 2 i 14 ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych. Analiza taka jednak nie należy do konsumenta. Konsument winien zostać w pełny i rzetelny sposób poinformowany co do zakresu jego zgody, jakiej udziela w przedmiotowym postanowieniu.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Natomiast stosownie do treści ust. 2 powyższego artykułu przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks

postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.⁵⁾), 2) naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, 3) nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.

Nie jest zasadny zarzut powódki odnośnie do wysokości wymierzonej przez Prezesa UOKiK kary pieniężnej za naruszenie zbiorowych interesów konsumentów polegające na zachowaniu określonym w punkcie II zaskarżonej decyzji. Stosownie do treści art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10 % przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary.

Kara w wysokości 155.975 zł stanowi 0,025% przychodu uzyskanego przez przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Zatem już sama wysokość tak określonej kary jest niemalże symboliczna. Ponadto pozwany wbrew stanowisku powódki zaprezentowanemu w uzasadnieniu apelacji, przy wymierzaniu kary, wziął pod uwagę jako okoliczności łagodzące, a więc obniżające karę, między innymi zadeklarowaną przez powódkę zmianę zakwestionowanego postanowienia.

Sąd Apelacyjny nie widzi podstaw do zmniejszania nałożonej kary, skoro pozwany miał na uwadze podnoszone przez powódkę okoliczności już na etapie wydawania decyzji. W tych okolicznościach nie można uznać, że kara jest wygórowana i krzywdząca powódkę. Należy poza tym mieć na uwadze, że kara wymierzana za naruszenie zbiorowych interesów konsumentów winna być realnie dolegliwa dla przedsiębiorcy, by osiągnęła zamierzony przez ustawodawcę cel.

Odnośnie do apelacji pozwanego stwierdzić należy, że zgodnie z art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z dnia 18 września 2001 r.) umowa o kredyt konsumencki powinna być zawarta na piśmie, chyba że odrębne przepisy przewidują inną szczególną formę. Kredytodawca jest obowiązany niezwłocznie doręczyć konsumentowi egzemplarz umowy. Ponadto umowa powinna zawierać następujące: 1) imię, nazwisko konsumenta i jego adres oraz imię, nazwisko (nazwę) i adres (siedzibę) kredytodawcy, a gdy kredytodawcą jest osoba prawna - także określenie organu, który zarejestrował działalność kredytodawcy, i numer w rejestrze, pod którym kredytodawca został wpisany, 2) wysokość kredytu, 3) zasady i terminy spłaty kredytu, 4) roczną stopę oprocentowania oraz warunki jej zmiany, 5) opłaty i prowizje oraz inne koszty związane z udzieleniem kredytu, w tym opłatę za rozpatrzenie wniosku kredytowego oraz przygotowanie i zawarcie umowy kredytowej, zwaną dalej "opłatą przygotowawczą", będące elementem całkowitego kosztu kredytu, oraz warunki ich zmiany, 6) informację o całkowitym koszcie kredytu i rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania, o których mowa w art. 7 ust. 1 i 2, 7) sposób zabezpieczenia, jeżeli umowa je przewiduje, oraz opłaty należne kredytodawcy z tego tytułu, 8) informację o pozostałych kosztach, do których zapłaty zobowiązany jest konsument w związku z zawartą umową, 9) informację o łącznej kwocie wszystkich kosztów, opłat i prowizji, do których zapłaty zobowiązany jest konsument, 10) informację o uprawnieniu i skutkach przedterminowej spłaty kredytu przez konsumenta, 11) informację o terminie, sposobie i skutkach wykonania uprawnienia do odstąpienia od umowy przez konsumenta, o którym mowa w art. 11, 12) informację o skutkach uchybienia postanowieniom dotyczącym zasad i terminu spłaty kredytu, 13) informację o rocznej stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego oraz warunki jej zmiany, a także informację o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy, w tym o kosztach upomnień lub wezwań do zapłaty, kosztach sądowych i postępowania egzekucyjnego.

Przepis powyższy nie stawia wymogu, by umowa kredytowa składała się tylko z jednego dokumentu o nazwie „umowa pożyczki” oraz by jedynie w tym dokumencie zostały zawarte informacje, o jakich mowa powyżej.

Zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest między innymi naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji. Chodzi zatem jedynie o to, by konsument przy zawarciu umowy o kredyt konsumencki nie był tych informacji pozbawiony.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej wykładni powyższego przepisu uznając, że elementy istotne umowy o kredyt konsumencki mogą zostać zawarte również w załącznikach między innymi o nazwie „harmonogram spłat”. Zarówno ten załącznik jak i „tabela opłat i prowizji” stanowią integralną część umowy o kredyt. Nie ulega wątpliwości, że harmonogram spłat jest indywidualnie uzgadniany z konsumentem, bowiem dostosowany jest on do konkretnych warunków ustalonych między bankiem i konkretnym klientem (konsumentem). O indywidualnym uzgodnieniu harmonogramu spłat świadczy składany pod harmonogramem podpis klienta.

Odnosnie do załączników do umowy kredytowej wskazać należy, że „tabela opłat i prowizji”, czy „informacja o wysokości kosztów sądowych i postępowania egzekucyjnego”, informacje w nich zawarte nie są co prawda indywidualnie uzgadniane z konsumentem, niemniej jednak konsument poprzez to, że dokumenty te stanowią integralną część umowy pożyczki, zostaje prawidłowo poinformowany w kwestiach istotnych elementów umowy kredytowej, a przecież ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów taki właśnie wymóg przekazania konsumentowi pełnej i rzetelnej informacji stawia przedsiębiorcy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego powódka w tym zakresie wymogowi temu zadośćuczyniła. Poglądu tego nie zmienia stanowisko Sadu Najwyższego zaprezentowane w wyroku z dnia 20 czerwca 2006 r. w sprawie III SK 7/06, że obligatoryjne postanowienia umowy o kredyt konsumencki (art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim, Dz.U. Nr 100, poz. 1081 ze zm.) powinny być w umowie uzgodnione wyraźnie, wyczerpująco i bezpośrednio, a nie przez odesłanie do informacji zawartych we wzorcach umownych, regulaminach lub inaczej nazwanych ogólnych warunkach stosowanych przy zawieraniu umów kredytowych. Konsument ma prawo do kompletnej i jednoznacznej informacji w sprawach mających istotne znaczenie dla zabezpieczenia jego interesu prawnego w warunkach globalizacji (masowości) obrotu prawnego i wielości ofert na rynku, które nie zawsze posługują się prawdziwymi i pełnymi informacjami, a niekiedy wprowadzają w błąd lub w sposób ukryty godzą w indywidualny i zbiorowy interes konsumentów.

Nie jest zasadny zarzut naruszenia art. 30 ustawy z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, która wdrożyła dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE. Artykuł 5 tej dyrektywy, na który powołuje się pozwany dotyczy etapu przedkontraktowego. Dlatego też, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie jest uprawnione twierdzenie, że obowiązek zawarcia wszystkich istotnych elementów umowy kredytowej w jednym dokumencie dotyczy również etapu zawarcia umowy. Należy bowiem wskazać, że wymóg zawarcia informacji w jednym dokumencie dotyczy możliwości dokonania przez konsumenta porównania różnych ofert w celu podjęcia przy pełnej znajomości faktów, czy zawrzeć umowę o kredyt. Wobec powyższego treść tego artykułu dyrektywy nie może znajdować prostego przełożenia i mieć zastosowania do etapu zawarcia umowy

Istotne ponadto jest, że Dyrektywa 2008/48/WE o kredycie konsumenckim główny nacisk kładzie na należyte poinformowanie konsumenta o warunkach kredytu jeszcze przed zawarciem umowy. Natomiast wprowadzenie możliwości zawarcia umowy o kredyt konsumencki w formie papierowej, ale również na innym nośniku (art. 10 dyrektywy), prze który rozumie się urządzenie umożliwiające konsumentowi przechowywanie informacji kierowanych do niego osobiście w sposób, który daje mu do nich dostęp w przyszłości przez okres odpowiedni do celów, jakim te informacje służą i który pozwala na odtworzenie przechowywanych informacji w niezmienionej postaci, przeczy stanowisku pozwanego, jakoby wszystkie elementy umowy kredytowej musiały być uzgodnione indywidualnie, czego dowodem miałby być własnoręczny podpis kredytobiorcy pod dokumentem zawierającym takie elementy.

Wobec powyższego niezasadny okazał się również zarzut naruszenia art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Skoro bowiem powódka nie dopuściła się w powyższym zakresie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, to tym samym nie podlega ona karze pieniężnej.

Nie są zasadne zarzuty apelacyjne naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów prawa procesowego.

Artykuł 316 k.p.c. stanowi, że po zamknięciu rozprawy sąd wyrokuje biorąc za podstawę stan rzeczy (faktyczny i prawny) istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Celem postępowania sądowego nie jest przeprowadzenie kontroli postępowania administracyjnego, ale merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy, której przedmiotem jest spór między stronami powstający dopiero po wydaniu decyzji przez Prezesa UOKiK. Do sądu ostatecznie należy zastosowanie

odpowiedniej normy prawa materialnego, na podstawie wyjaśnienia podstawy faktycznej, obejmującej wszystkie elementy faktyczne przewidziane w hipotezie tej normy. Zatem choć postępowanie sądowe nie ogranicza się jedynie do badania kwestii legalności wydanej decyzji, to jednak nie sposób zaprzeczyć, że postępowanie to toczy się „wokół” decyzji. Wynika to z okoliczności, że w postępowaniu wywołanym odwołaniem od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zakres żądania wyznaczony jest przez zakres odwołania i zakresem tym związany jest sąd antymonopolowy, który może wyrokować tylko co do przedmiotu, który objęty był żądaniem określonym w odwołaniu. Decyzja odnosi się do konkretnej praktyki stosowanej przez przedsiębiorcę w konkretnym czasie i to zachowanie się przedsiębiorcy podlega ocenie przez sąd w kontekście zarzutów zawartych w odwołaniu.

Nie ulega wątpliwości, że postępowanie, nawet wywołane wniesieniem odwołania od decyzji Prezesa UOKiK jest postępowaniem kontradiktoryjnym. Na stronach postępowania zatem spoczywa obowiązek przedstawiania dowodów na potwierdzenie swoich stanowisk. Skoro zatem pozwany był zdania, że powódka przy zawieraniu umów kredytowych z konsumentami stosuje praktykę niezgodną z ustawą o kredycie konsumenckim z 2011 r., a więc już po wydaniu zaskarżonej decyzji i tym samym narusza zbiorowe interesy konsumentów, winien zaoferować sądowi dowody potwierdzające tę okoliczność.

Uprawnienie sądu do podjęcia z urzędu inicjatywy dowodowej należy postrzegać przede wszystkim jako walne wspomóżenie w prawidłowym realizowaniu jego podstawowej funkcji, jaką jest wymierzanie sprawiedliwości. Nie trzeba przekonywać, że sąd powinien korzystać z tego uprawnienia powściągliwie i z umiarem, pamiętając, że taka inicjatywa należy przede wszystkim do samych stron i że cały rozpoznawany spór jest ich sprawą, a nie sądu (tak Antoni Górski, Palestra 2001/11-12/43).

Mając powyższe okoliczności na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 385 k.p.c. uznając, że obie apelacje nie są zasadne. O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.